ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 9ης Οκτωβρίου 2001 *

Στην υπόθεση C-400/99,

Ιταλική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τον U. Leanza, επικουρούμενο από τον P. G. Ferri, avvocato dello Stato,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους E. De Persio και Δ. Τριανταφύλλου,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής που κοινοποιήθηκε στην Ιταλική Δημοκρατία με το έγγραφο SG(99) D/6463, της 6ης Αυγούστου 1999, και που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 23ης Οκτωβρίου 1999 (ΕΕ 1999, C 306, σ. 2), περί κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, σχετικά με την κρατική ενίσχυση C 64/99 (ex NN 68/99) — Ιταλία — που είχε χορηγηθεί στις επιχειρήσεις του Gruppo Tirrenia di Navigazione, καθόσον ενέχει απόφαση περί της αναστολής της εν λόγω ενισχύσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, P. Jann, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr, προέδρους τμήματος, A. La Pergola, J.-P. Puissochet (εισηγητή), L. Sevón, M. Wathelet, B. Σκουρή και J. N. Cunha Rodrigues, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 9ης Ιανουαρίου 2001, κατά την οποία η Ιταλική Δημοκρατία εκπροσωπήθηκε από τον M. Fiorilli, avvocato dello Stato, και η Επιτροπή από τον V. Di Bucci,

αφού άκουσε την γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 29ης Μαρτίου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Οκτωβρίου 1999, η Ιταλική Δημοκρατία ζήτησε, δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ, την ακύρωση της

αποφάσεως της Επιτροπής που κοινοποιήθηκε στην Ιταλική Δημοκρατία με το έγγραφο SG(99) D/6463, της 6ης Αυγούστου 1999, και που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 23ης Οκτωβρίου 1999 (ΕΕ 1999, C 306, σ. 2), περί κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, σχετικά με την κρατική ενίσχυση C 64/99 (ex NN 68/99) — Ιταλία — που είχε χορηγηθεί στις επιχειρήσεις του Gruppo Tirrenia di Navigazione (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), καθόσον ενέχει απόφαση περί της αναστολής της εν λόγω ενισχύσεως.

Ο κανονισμός (ΕΚ) 659/1999

2 Επιβάλλεται να τονιστεί εκ προοιμίου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εντάσσεται στο διαδικαστικό πλαίσιο που έχει οριστεί με τον κανονισμό (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 659/1999), ο οποίος άρχισε να ισχύει στις 16 Απριλίου 1999.

3 Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τους εξής ορισμούς:

«α) "ενίσχυση": κάθε μέτρο το οποίο πληροί όλα τα κριτήρια που καθορίζονται στο άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης·

β) "υφιστάμενη ενίσχυση":

[...]

ii) κάθε εγκεκριμένη ενίσχυση, δηλαδή τα καθεστώτα ενισχύσεων και οι ατομικές ενισχύσεις που έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή ή από το Συμβούλιο·

[...]

ν) κάθε ενίσχυση που θεωρείται ως υφιστάμενη ενίσχυση, εφόσον μπορεί να αποδειχθεί ότι, όταν τέθηκε σε ισχύ, δεν αποτελούσε ενίσχυση, αλλά στη συνέχεια έγινε ενίσχυση λόγω της εξέλιξης της κοινής αγοράς και χωρίς να μεταβληθεί από το κράτος μέλος. Όταν ορισμένα μέτρα μετατρέπονται σε ενισχύσεις λόγω της ελευθέρωσης μιας δραστηριότητας από την κοινοτική νομοθεσία, τα μέτρα αυτά δεν θεωρούνται ως υφιστάμενη ενίσχυση μετά την ταχθείσα ημερομηνία ελευθέρωσης·

γ) "νέα ενίσχυση": κάθε ενίσχυση, δηλαδή τα καθεστώτα ενισχύσεων και οι ατομικές ενισχύσεις, οι οποίες δεν αποτελούν υφιστάμενη ενίσχυση, καθώς και οι μεταβολές υφιστάμενων ενισχύσεων·

[...]

στ) "παράνομη ενίσχυση": νέα ενίσχυση η οποία εφαρμόζεται κατά παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης·

[...]».

4 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 4, του κανονισμού 659/1999, «εφόσον η Επιτροπή διαπιστώσει, μετά από προκαταρκτική εξέταση, ότι το κοινοποιηθέν μέτρο δημιουργεί αμφιβολίες κατά πόσον συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, αποφασίζει να κινήσει τη διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης (εφεξής αποκαλούμενη "απόφαση για κίνηση επίσημης διαδικασίας έρευνας")». Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, η επίσημη διαδικασία έρευνας περατώνεται με την έκδοση της απόφασης που προβλέπεται στις παραγράφους 2 έως 5 του ιδίου άρθρου.

5 Τα άρθρα 10, 11, 12 και 13 του κανονισμού 659/1999, τα οποία περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο III, το οποίο επιγράφεται: «Διαδικασία σχετικά με τις παράνομες ενισχύσεις», ορίζουν τα εξής:

«Άρθρο 10

Εξέταση, αίτηση παροχής πληροφοριών και διαταγή παροχής πληροφοριών

1. Εφόσον η Επιτροπή έχει στην κατοχή της πληροφορίες από τις οποίες απορρέει ότι υπήρξαν παράνομες ενισχύσεις, ανεξαρτήτως της πηγής τους, εξετάζει αμελλητί τις πληροφορίες αυτές.

2. Εν ανάγκη, ζητεί πληροφορίες από το οικείο κράτος μέλος [...].

[...]

Άρθρο 11

Διαταγή αναστολής ή προσωρινής ανάκτησης της ενίσχυσης

1. Η Επιτροπή μπορεί, αφού δώσει στο οικείο κράτος μέλος τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του, να εκδώσει απόφαση, με την οποία απαιτεί από το κράτος μέλος να αναστείλει κάθε παράνομη ενίσχυση έως ότου η Επιτροπή λάβει απόφαση για το συμβατό της ενίσχυσης με την κοινή αγορά (εφεξής αποκαλούμενη "διαταγή αναστολής").

[...]

Άρθρο 12

Μη συμμόρφωση με διαταγή

Εάν το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί με διαταγή αναστολής [...], η Επιτροπή δύναται, παράλληλα με τη διεξαγωγή έρευνας επί της ουσίας της υπόθεσης βάσει των πληροφοριών που διαθέτει, να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και να ζητήσει δήλωση περί του ότι η εν λόγω μη συμμόρφωση αποτελεί παράβαση της Συνθήκης.

Άρθρο 13

Αποφάσεις της Επιτροπής

1. Μετά την εξέταση της ενδεχόμενης ύπαρξης παράνομων ενισχύσεων, εκδίδεται απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφοι 2, 3 ή 4. Στην περίπτωση απόφασης για κίνηση επίσημης διαδικασίας έρευνας, η διαδικασία περατώνεται με απόφαση βάσει του άρθρου 7 [...].

[...]»

6 Τα άρθρα 17, 18 και 19 του κανονισμού 659/1999, τα οποία συναποτελούν το κεφάλαιο V, το οποίο επιγράφεται: «Διαδικασία σχετικά με τα υφιστάμενα καθεστώτα ενίσχυσης», ορίζουν τα εξής:

«Άρθρο 17

Συνεργασία σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 1, της Συνθήκης

1. Η Επιτροπή λαμβάνει από το οικείο κράτος μέλος όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την εξέταση, σε συνεργασία με το κράτος μέλος, των υφιστάμενων καθεστώτων ενισχύσεων σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

2. Εφόσον η Επιτροπή θεωρήσει ότι ένα καθεστώς ενισχύσεων δεν είναι συμβιβάσιμο ή δεν είναι πλέον συμβιβάσιμο με την κοινή αγορά, ενημερώνει το οικείο κράτος μέλος για την προκαταρκτική της γνώμη και το καλεί να υποβάλει τις παρατηρήσεις του εντός προθεσμίας ενός μηνός [...].

Άρθρο 18

Πρόταση κατάλληλων μέτρων

Εφόσον η Επιτροπή, με βάση τις πληροφορίες που υπέβαλε το οικείο κράτος μέλος σύμφωνα με το άρθρο 17, συνάγει ότι το υφιστάμενο καθεστώς ενισχύσεων δεν είναι συμβιβάσιμο ή δεν είναι πλέον συμβιβάσιμο με την κοινή αγορά, εκδίδει σύσταση με την οποία προτείνει κατάλληλα μέτρα στο οικείο κράτος μέλος. Η σύσταση μπορεί να προτείνει, συγκεκριμένα:

α) την ουσιαστική τροποποίηση του καθεστώτος ενισχύσεων, ή

β) την επιβολή ορισμένων διαδικαστικών όρων, ή

γ) την κατάργηση του καθεστώτος ενισχύσεων.

Άρθρο 19

Νομικές συνέπειες της πρότασης κατάλληλων μέτρων

1. Εφόσον το οικείο κράτος μέλος δέχεται τα προτεινόμενα μέτρα και ενημερώνει σχετικά την Επιτροπή, η τελευταία σημειώνει τη διαπίστωση αυτή και ενημερώνει σχετικά το κράτος μέλος. Το κράτος μέλος δεσμεύεται με την αποδοχή του να εφαρμόσει τα κατάλληλα μέτρα.

2. Εφόσον το οικείο κράτος μέλος δεν δέχεται τα προτεινόμενα μέτρα και η Επιτροπή, αφού εξετάσει τους ισχυρισμούς του οικείου κράτους μέλους, εξακολουθεί να θεωρεί ότι τα μέτρα αυτά είναι αναγκαία, κινεί διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 4. Τα άρθρα 6, 7 και 9 εφαρμόζονται mutatis mutandis.»

7 Κατόπιν της ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, το άρθρο 92 της Συνθήκης ΕΚ αποτελεί πλεον, μετά την τροποποίησή του, το άρθρο 87 ΕΚ, ενώ το άρθρο 93 της Συνθήκης ΕΚ αποτελεί πλέον το άρθρο 88 ΕΚ.

Περιστατικά και διαδικασία

8 Οι υπηρεσίες της Επιτροπής, στις οποίες είχαν υποβληθεί καταγγελίες για τη χορήγηση εκ μέρους των ιταλικών αρχών μη επιτρεπόμενων κρατικών ενισχύσεων στις επιχειρήσεις του Gruppo Tirrenia di Navigazione (στο εξής: όμιλος Tirrenia) σε σχέση με τις γραμμές εσωτερικών μεταφορών με πορθμεία τις οποίες εκμεταλλεύονται οι εν λόγω επιχειρήσεις, απέστειλε στις ιταλικές αρχές έγγραφο της 12ης Μαρτίου 1999, με το οποίο τους έθεταν συναφώς ορισμένα ερωτήματα.

9 Αυτή η αίτηση παροχής πληροφοριών αφορούσε ειδικότερα τις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας που βάρυναν τις επιχειρήσεις του ομίλου Tirrenia και τον τρόπο προσδιορισμού του επιπλέον κόστους που απέρρεε από τις υποχρεώσεις αυτές, καθώς και τον τρόπο αντισταθμίσεως του επιπλέον κόστους αυτού.

10 Οι ιταλικές αρχές απάντησαν εν μέρει με υπόμνημα της 11ης Μαΐου 1999, στη συνέχεια δε κατά τη διάρκεια συναντήσεως μεταξύ εκπροσώπων των υπηρεσιών της Επιτροπής και εκπροσώπων των ιταλικών αρχών, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 3 Ιουνίου 1999.

11 Κατόπιν αυτής της ανταλλαγής απόψεων, η Επιτροπή θεώρησε ότι υπήρχαν σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό με την κοινή αγορά ορισμένων μέτρων που θα μπορούσαν να αποτελούν κρατικές ενισχύσεις υπέρ επιχειρήσεων του ομίλου Tirrenia και κίνησε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ σε σχέση με τα μέτρα αυτά, τα οποία θεώρησε, κατά τεκμήριο, ως ενισχύσεις.

12 Η Επιτροπή κοινοποίησε την απόφαση αυτή στις ιταλικές αρχές με το έγγραφο SG(99) D/6463, της 6ης Αυγούστου 1999. Το πλήρες κείμενο του εγγράφου αυτού δημοσιεύθηκε στα ιταλικά στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 23ης Οκτωβρίου 1999 (ΕΕ 1999, C 306, σ. 2), συνοδευόμενο από περίληψη στη γλώσσα του οικείου φύλλου της Επίσημης Εφημερίδας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 26, παράγραφος 2, του κανονισμού 659/1999. Η Επιτροπή κάλεσε τις ιταλικές αρχές και τους ενδιαφερόμενους να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους.

13 Στο τμήμα του εγγράφου της Επιτροπής που επιγράφεται «Πορίσματα», η Επιτροπή επισημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι επιφυλάσσεται του δικαιώματός της να ζητήσει από τις ιταλικές αρχές να αναστείλουν την καταβολή κάθε ενισχύσεως που υπερβαίνει το καθαρό ποσό της προσαυξήσεως του κόστους η οποία οφείλεται στην παροχή υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος. Στη συνέχεια η Επιτροπή καλεί τις ιταλικές αρχές να της επιβεβαιώσουν, εντός δέκα εργάσιμων ημερών, την αναστολή της καταβολής αυτής και στη συνέχεια επισημαίνει ότι, αν οι καταβληθείσες υπέρ το

δέον ενισχύσεις δεν ανασταλούν και αν το ποσό της αναστολής δεν είναι δικαιολογημένο, ενδέχεται να απευθύνει σχετική διαταγή στις ιταλικές αρχές. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η αναστολή είναι αναγκαία για τον περιορισμό των επιπτώσεων των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, χωρίς όμως να σημαίνει την αναστολή των ίδιων των υπηρεσιών, οι οποίες μπορούν να συνεχιστούν κατά τρόπο ώστε να είναι σύμφωνες με το κοινοτικό δίκαιο. Η Επιτροπή προσθέτει ότι, αν οι ιταλικές αρχές δεν συμμορφωθούν με την απόφαση αναστολής των ενισχύσεων, η Επιτροπή μπορεί να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ, και να ζητήσει, εφόσον το κρίνει αναγκαίο, να διαταχθεί μέτρο προσωρινής αναστολής. Η Επιτροπή επισύρει, τέλος, την προσοχή των ιταλικών αρχών επί του ανασταλτικού αποτελέσματος του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, καθώς και επί του εγγράφου που απέστειλε στα κράτη μέλη στις 22 Φεβρουαρίου 1995 και με το οποίο τους γνωστοποιούσε ότι επιτρέπεται η αναζήτηση όλων των ενισχύσεων που έχουν χορηγηθεί παράνομα.

14 Με υπόμνημα της 19ης Αυγούστου 1999, οι ιταλικές αρχές αφενός ζήτησαν από την Επιτροπή ενός μηνός παράταση της προθεσμίας που τους είχε ταχθεί για να απαντήσουν επί της ουσίας και αφετέρου κάλεσαν την Επιτροπή να διασαφηνίσει το περιεχόμενο του εγγράφου της της 6ης Αυγούστου 1999 σχετικά με την αναστολή των επίμαχων οικονομικών ενισχύσεων.

15 Με έγγραφο της 13ης Σεπτεμβρίου 1999 οι υπηρεσίες της Επιτροπής δέχθηκαν το αίτημα παρατάσεως της προθεσμίας και απάντησαν ως εξής στο ερώτημα περί της αναστολής των οικονομικών ενισχύσεων:

«Συναφώς η Επιτροπή *καλεί* την Ιταλία να αναστείλει αμέσως τη χορήγηση όλων των υπέρ το δέον ενισχύσεων και να της το ανακοινώσει (προσδιορίζοντας το ποσό της ανασταλείσας ενισχύσεως) εντός δέκα ημερών από την κοινοποίηση του εγγράφου της Επιτροπής στην Ιταλία. Αν η Ιταλία δεν συμμορφωθεί, η Επιτροπή (σύμφωνα με τη συνήθη πρακτική της) επιφυλάσσεται του δικαιώματος να *απαιτήσει* από την Ιταλία να αναστείλει την εν λόγω ενίσχυση ("διαταγή αναστολής της ενισχύσεως").

Ο λόγος για τον οποίο η Ιταλία καλείται να αναστείλει κατ' αρχάς την ενίσχυση είναι να της γνωστοποιηθεί η άποψη της Επιτροπής, η οποία θεωρεί δικαιολογημένη την άμεση αναστολή, αλλά παράλληλα παρέχει στην Ιταλία τη δυνατότητα να αναπτύξει — εντός δέκα ημερών — τα επιχειρήματα που αποδεικνύουν, κατά την άποψη της Ιταλίας, ότι η αναστολή είναι εν προκειμένω περιττή ή άσκοπη. Η Επιτροπή θα λάβει υπόψη τα εν λόγω επιχειρήματα πριν αποφασίσει ενδεχομένως την έκδοση διαταγής αναστολής. Εντούτοις, αντίθετα απ' ό,τι ισχυρίζονται οι ιταλικές αρχές, η Επιτροπή δεν τους ζητεί να τηρήσουν προθεσμία δέκα ημερών για τη διατύπωση επιχειρημάτων επί της ουσίας της υποθέσεως, αφού η σχετική προθεσμία είναι ενός μηνός (και λήγει εν προκειμένω στις 30 Σεπτεμβρίου 1999»).

16 Στις 18 Οκτωβρίου 1999 η Ιταλική Δημοκρατία άσκησε την παρούσα προσφυγή, με την οποία ζητεί να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, «καθόσον ενέχει απόφαση περί της αναστολής των ενισχύσεων που έχουν κριθεί παράνομες».

17 Στις 19 Οκτωβρίου 1999 η Tirrenia di Navigazione SpA, η Adriatica di Navigazione SpA, η Caremar SpA, η Toremar SpA, η Siremar SpA και η Saremar SpA, εταιρίες του ομίλου Tirrenia, κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου προσφυγή που πρωτοκολλήθηκε με τον αριθμό υποθέσεως T-246/99 και με την οποία ζήτησαν την ακύρωση της προσβαλλόμενης αποφάσεως στο σύνολό της.

18 Με χωριστό δικόγραφο, που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 25 Νοεμβρίου 1999, η Επιτροπή ζήτησε από το Δικαστήριο, βάσει του άρθρου 91, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, να αποφανθεί ότι πρέπει να καταργηθεί η δίκη ή να δεχθεί ένσταση απαραδέκτου, χωρίς να εισέλθει στην ουσία της υποθέσεως.

19 Επί της ανωτέρω αιτήσεως η Ιταλική Δημοκρατία κατέθεσε γραπτές παρατηρήσεις στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 10 Φεβρουαρίου 2000.

Επί του βασίμου της αιτήσεως καταργήσεως της δίκης και επί του παραδεκτού της προσφυγής

Επιχειρήματα των διαδίκων

20 Η Ιταλική Κυβέρνηση, με το δικόγραφο της προσφυγής, αιτιολογεί το παραδεκτό της προσφυγής της στηριζόμενη στις αρχές που διακήρυξε το Δικαστήριο με τις αποφάσεις της 30ής Ιουνίου 1992, C-312/90, Ισπανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. I-4117), και C-47/91, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. I-4145), και παραπέμποντας στους ισχυρισμούς που αναπτύσσει επί της ουσίας.

21 Όπως επιβεβαίωσαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση οι εκπρόσωποι της Ιταλικής Κυβερνήσεως, οι ισχυρισμοί που αναπτύσσει η κυβέρνηση αυτή επί της ουσίας λαμβάνουν ως δεδομένο ότι η προσβαλλόμενη απόφαση συνεπάγεται την αναστολή της καταβολής των επίμαχων οικονομικών ενισχύσεων.

22 Με βάση το δεδομένο αυτό, η Ιταλική Κυβέρνηση προβάλλει διάφορους λόγους ακυρώσεως.

23 Ειδικότερα, η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται, κυρίως, ότι η Επιτροπή χαρακτήρισε τις τρεις κατηγορίες μέτρων που θεωρεί ότι αποβαίνουν υπέρ του ομίλου Tirrenia ως παράνομες κρατικές ενισχύσεις, δηλαδή ως νέες ενισχύσεις ή ως τροποποιηθείσες ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, οι οποίες καταβλήθηκαν χωρίς προηγούμενη έγκριση, και μάλιστα ότι η Επιτροπή προέβη στον χαρακτηρισμό αυτό κατόπιν ανεπαρκούς ελέγχου, από τον οποίο δεν μπορούσε να συναγάγει με βεβαιότητα το συμπέρασμα ότι τα εν λόγω μέτρα αποτελούσαν οπωσδήποτε κρατικές ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 87 ΕΚ και ότι δεν ενέπιπταν στην κατηγορία των υφισταμένων ενισχύσεων, υπό την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 1, ΕΚ, των οποίων η καταβολή επιτρέπεται ενόσω η Επιτροπή δεν έχει εκδώσει αρνητική απόφαση σχετικά με αυτές.

24 Επ' αυτού η Ιταλική Κυβέρνηση εκθέτει ότι, όσον αφορά, πρώτον, τις καταβολές υπέρ του ομίλου Tirrenia προς αντιστάθμιση των επιβαρύνσεων από την παροχή δημόσιας υπηρεσίας, οι καταβολές αυτές πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με σύμβαση αναθέσεως δημόσιας υπηρεσίας που συνήφθη στις 30 Ιουλίου 1991 μεταξύ του ιταλικού Υπουργείου Μεταφορών και του ομίλου Tirrenia. Η σύμβαση αυτή εμπίπτει στις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 3577/92 του Συμβουλίου, της 7ης Δεκεμβρίου 1992, για την εφαρμογή της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών στις θαλάσσιες μεταφορές στο εσωτερικό των κρατών μελών (θαλάσσιες ενδομεταφορές — καμποτάζ) (ΕΕ L 364, σ. 7), κατά τις οποίες «[ο]ι υφιστάμενες συμβάσεις ανάθεσης δημόσιας υπηρεσίας δύνανται να εξακολουθήσουν να ισχύουν έως την ημερομηνία λήξης της αντίστοιχης σύμβασης».

25 Η Ιταλική Κυβέρνηση φρονεί συνεπώς ότι, ακόμη και αν οι καταβολές που πραγματοποιήθηκαν υπέρ του ομίλου Tirrenia στο πλαίσιο της συμβάσεως αναθέσεως δημόσιας υπηρεσίας της 30ής Ιουλίου 1991 αποτελούσαν πράγματι κρατικές ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 87 ΕΚ — επί του σημείου αυτού δεν διατυπώνει άποψη —, θα επρόκειτο οπωσδήποτε για υφιστάμενες ενισχύσεις. Συναφώς, η εν λόγω κυβέρνηση επισημαίνει επίσης ότι μεταξύ 1991 και 1997 διαβίβασε στην Επιτροπή τη σύμβαση αναθέσεως δημόσιας υπηρεσίας της 30ής Ιουλίου 1991, καθώς και διάφορα σχετικά στοιχεία.

26 Όσον αφορά, δεύτερον, τα συνοδευτικά μέτρα του επιχειρηματικού σχεδίου του ομίλου Tirrenia, τα οποία επίσης αφορά το μέτρο αναστολής, η Ιταλική Κυβέρνηση εκθέτει ότι τα μέτρα αυτά απλώς εξετάστηκαν από τους διευθύνοντες τον όμιλο Tirrenia, δεν εγκρίθηκαν από τις ιταλικές δημόσιες αρχές ούτε κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή και ότι, συνεπώς, δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ούτε διαδικασίας που κινείται βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ ούτε αποφάσεως περί αναστολής.

27 Τέλος, όσον αφορά, τρίτον, τα φορολογικά μέτρα που θεσπίστηκαν, κατά την Επιτροπή, υπέρ του ομίλου Tirrenia υπό μορφή προτιμησιακού φορολογικού καθεστώτος για τα καύσιμα και τα ορυκτέλαια και τα οποία επίσης αφορά το μέτρο αναστολής, η Ιταλική Κυβέρνηση φρονεί ότι η Επιτροπή, στηριζόμενη αποκλειστικά στον ισχυρισμό ενός από τους καταγγέλλοντες ότι τα μέτρα αυτά δεν ίσχυσαν για τα πλοία του, χωρίς να ζητήσει από τις ιταλικές αρχές να διατυπώσουν συναφώς τις

παρατηρήσεις τους, τελούσε σε τέτοια κατάσταση αβεβαιότητας ως προς την ύπαρξη ενισχύσεως, ώστε η απόφασή της περί αναστολής δεν επιτρεπόταν να αφορά τα εν λόγω μέτρα.

28 Η Επιτροπή, προς στήριξη του αιτήματός της περί καταργήσεως της δίκης ή περί κηρύξεως της προσφυγής απαράδεκτης, εκθέτει εκ προοιμίου ότι η επίσημη διαδικασία έρευνας που κινήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση αφορά κυρίως τη λεγόμενη «αντισταθμιστική» επιδότηση, η οποία υπολογίζεται κατά τρόπο ώστε να καλύπτει τις ζημίες κάθε οικονομικής χρήσεως, τα μέτρα που εξαρτώνται από το επιχειρηματικό σχέδιο του ομίλου Tirrenia και την προτιμησιακή φορολογική μεταχείριση των καυσίμων και ορυκτελαίων, που αποτελούν δημόσια χρηματοδότηση προς τον όμιλο Tirrenia. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα μέτρα αυτά επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών μετά την «κανονιστική» ελευθέρωση των θαλάσσιων μεταφορών και ότι ουδέποτε κοινοποιήθηκαν και ουδέποτε εγκρίθηκαν. Συναφώς η Επιτροπή υποστηρίζει ότι είναι πρόδηλο ότι δεν πρόκειται για υφιστάμενες ενισχύσεις, υπό την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 1, ΕΚ και του κανονισμού 659/1999 και θεωρεί ότι η Ιταλική Κυβέρνηση δεν προβάλλει ουσιαστικά αντιρρήσεις επί του σημείου αυτού. Η Επιτροπή προσθέτει ότι κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ επειδή είχε αμφιβολίες τόσο ως προς τον χαρακτηρισμό των επίμαχων μέτρων ως κρατικών ενισχύσεων, υπό την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, όσο και ως προς το συμβατό τους, εφόσον αποτελούν τέτοιες ενισχύσεις, με την κοινή αγορά (χωρίς ωστόσο να αποκλείει ειδικότερα το συμβατό των ενισχύσεων που αντισταθμίζουν το πρόσθετο κόστος που δημιουργούν οι υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας).

29 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, επιπλέον, όταν έλαβε την απόφαση να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, απειλούνταν με την άσκηση προσφυγής κατά παραλείψεως από έναν από τους καταγγέλλοντες.

30 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προσφυγή είναι άνευ αντικειμένου. Τονίζει συναφώς ότι η Ιταλική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί το κύρος της προσβαλλόμενης αποφάσεως παρά μόνο καθόσον ενέχει απόφαση περί αναστολής των ενισχύσεων που κρίνονται παράνομες.

31 Κατά την Επιτροπή όμως, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν ενέχει απόφαση περί αναστολής των επίμαχων μέτρων. Με την εν λόγω απόφαση υπενθυμίζεται απλώς το ανασταλτικό αποτέλεσμα του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ σε σχέση με την καταβολή νέων ή τροποποιημένων ενισχύσεων και γνωστοποιείται στην Ιταλική Κυβέρνηση ότι η Επιτροπή επιφυλάσσεται του δικαιώματος να τη διατάξει στη συνέχεια να αναστείλει την καταβολή κάθε ενισχύσεως που υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την αντιστάθμιση του επιπλέον κόστους που οφείλεται στις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας οι οποίες βαρύνουν τον όμιλο Tirrenia. Το χωρίο της προσβαλλόμενης αποφάσεως με το οποίο η Επιτροπή καλεί τις ιταλικές αρχές να επιβεβαιώσουν εντός δέκα ημερών ότι έχει ανασταλεί η καταβολή των ενισχύσεων αυτών δεν είναι ουσιαστικά παρά ένα μέσο που παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να γνωρίζει αν η καταβολή αυτή ανεστάλη πράγματι, προκειμένου να εξετάσει τη σκοπιμότητα να απευθύνει στην Ιταλική Κυβέρνηση σχετική διαταγή σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999 και να λάβει γνώση προηγουμένως των ενδεχόμενων παρατηρήσεων της Ιταλικής Κυβερνήσεως επί του ζητήματος αυτού.

32 Ειδικότερα, η Επιτροπή φρονεί ότι οι ιταλικές αρχές, καλούμενες να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους, θα μπορούσαν να εκτιμήσουν ότι δεν υπήρχε ενίσχυση που να υπερβαίνει το επιπλέον κόστος που οφείλεται στις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας και να υποστηρίξουν την άποψη ότι δεν υπήρχε λόγος αναστολής της καταβολής κανενός ποσού. Όλες αυτές οι εξηγήσεις δόθηκαν στις ιταλικές αρχές με το έγγραφο που τους απέστειλε η Επιτροπή στις 13 Σεπτεμβρίου 1999, σε απάντηση του υπομνήματός τους της 19ης Αυγούστου 1999.

33 Η Επιτροπή φρονεί ότι με την προσβαλλόμενη απόφαση ζητείται απλώς μια επιβεβαίωση και η διατύπωση ορισμένων παρατηρήσεων και ότι, αφού δεν υπάρχει απόφαση περί αναστολής, η προσφυγή είναι αδικαιολόγητη και άνευ αντικειμένου. Κατά συνέπεια, όλα τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας είναι αβάσιμα.

34 Κατά συνέπεια, δεν υπήρξε π.χ. ελλιπής αιτιολογία κατά την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Πρόκειται απλώς για κίνηση της διαδικασίας με προειδοποίηση για την έκδοση διαταγής. Η Επιτροπή εξήγησε απλώς ποιο ήταν το γενικό συμφέρον στο οποίο στηρίζεται η αναστολή των χορηγουμένων υπέρ το δέον ενισχύσεων.

35 Ομοίως, οι αμφιβολίες που εξέφρασε η Επιτροπή ως προς τον χαρακτηρισμό των επίμαχων μέτρων ως κρατικών ενισχύσεων, υπό την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, ή ως ενισχύσεων συμβατών με τη Συνθήκη είναι απόλυτα φυσικές στο στάδιο της κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Το γεγονός ότι η Επιτροπή ζήτησε από τις ιταλικές αρχές να διατυπώσουν παρατηρήσεις τόσο ως προς τους χαρακτηρισμούς αυτούς όσο και ως προς το ενδεχόμενο μιας μεταγενέστερης διαταγής αναστολής των επίμαχων μέτρων καθιστά πλήρως αβάσιμα τα επιχειρήματα της Ιταλικής Κυβερνήσεως που λαμβάνουν ως δεδομένο ότι έχει ήδη διαταχθεί η αναστολή.

36 Επικουρικά, η Επιτροπή φρονεί επίσης ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη. Δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν ενέχει απόφαση περί αναστολής ενισχύσεων και αποτελεί απλώς προπαρασκευαστική πράξη σε σχέση με την ενδεχόμενη μεταγενέστερη έκδοση διαταγής αναστολής, δεν αποτελεί εκτελεστή πράξη που μπορεί να προξενήσει βλάβη ή ζημία και να προσβληθεί με προσφυγή ακυρώσεως.

37 Με τις παρατηρήσεις που διατύπωσε επί της ενστάσεως της Επιτροπής, η Ιταλική Κυβέρνηση υπενθυμίζει, κατ' αρχάς, ότι με το δικόγραφο της προσφυγής της παρέπεμψε στην προπαρατεθείσα απόφαση Ισπανία κατά Επιτροπής και, στηριζόμενη στην εν λόγω απόφαση, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, κατά το Δικαστήριο, όταν αφενός η Επιτροπή κινεί, για ορισμένη ενίσχυση, την επίσημη διαδικασία κατ' εφαρμογή του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, διότι τη θεωρεί ως νέα μη κοινοποιηθείσα ενίσχυση, για την οποία επομένως προβλέπεται η υποχρέωση αναστολής, και αφετέρου το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν συμφωνεί με την άποψη αυτή, καθόσον θεωρεί ότι η Επιτροπή αναφέρεται σε υφιστάμενη ενίσχυση, η οποία δεν υπόκειται σε αναστολή, το κράτος αυτό μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 230 ΕΚ, προκειμένου να επιτύχει την ακύρωση της αποφάσεως κινήσεως της διαδικασίας κατά το μέρος κατά το οποίο η ενίσχυση χαρακτηρίζεται ως ενίσχυση που υπόκειται στο ανασταλτικό αποτέλεσμα.

38 Στη συνέχεια η Ιταλική Κυβέρνηση εκθέτει ότι τούτο συμβαίνει εν προκειμένω. Τονίζει ότι η Επιτροπή ενήργησε ηθελημένα στο πλαίσιο του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, ενώ η ίδια φρονεί, όπως προκύπτει από τον τέταρτο λόγο ακυρώσεως, ότι έπρεπε να εφαρμοστεί το άρθρο 88, παράγραφος 1, ΕΚ, που αφορά τις υφιστάμενες ενισχύσεις.

39 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι το επιχείρημα της Επιτροπής περί μη υπάρξεως διαταγής αναστολής των καταβολών ενέχει πρόδηλη πλάνη σε σχέση με το αντικείμενο της προσφυγής και συγχέει τις προϋποθέσεις του παραδεκτού με τις προϋποθέσεις του βασίμου. Η Ιταλική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι προσβάλλει το μέρος της αποφάσεως που ενέχει απόφαση περί αναστολής. Η «απόφαση περί αναστολής» έχει ευρύτερη έννοια από τη «διαταγή», στην ουσία όμως έχει το ίδιο περιεχόμενο και τα ίδια αποτελέσματα με τη διαταγή.

40 Συναφώς η Ιταλική Κυβέρνηση υπενθυμίζει ότι, με την προπαρατεθείσα απόφαση Ισπανία κατά Επιτροπής, κρίθηκε παραδεκτή η προσφυγή των ισπανικών αρχών κατά της αποφάσεως κινήσεως της διαδικασίας, μολονότι ούτε η απόφαση αυτή περιείχε διαταγή της Επιτροπής, αλλ' απλώς αναφερόταν στο ανασταλτικό αποτέλεσμα των διατάξεων του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

41 Η Ιταλική Κυβέρνηση αντικρούει επίσης τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η ίδια είχε ομολογήσει ότι τα επίμαχα μέτρα αποτελούσαν νέες ή τροποποιηθείσες ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, δηλαδή ενισχύσεις που καταβάλλονταν παράνομα, και όχι υφιστάμενες ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 1, ΕΚ.

42 Η Ιταλική Κυβέρνηση δέχεται ότι καταβάλλει στον όμιλο Tirrenia τα ποσά των χρηματοδοτήσεων που προβλέπει η σύμβαση αναθέσεως δημόσιας υπηρεσίας της 30ής Ιουλίου 1991, που έχει κοινοποιηθεί από τότε στην Επιτροπή, και υπενθυμίζει την άποψή της ότι, αν οι χρηματοδοτήσεις αυτές πρέπει να χαρακτηρισθούν ως κρατικές ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, παρά το γεγονός ότι σκοπός τους είναι η αντιστάθμιση των ποσών που επιβαρύνουν πράγματι τον όμιλο Tirrenia στο πλαίσιο της εξυπηρετήσεως του γενικού συμφέροντος, τότε οι χρηματοδοτήσεις αυτές θα πρέπει να θεωρηθούν ως υφιστάμενες ενισχύσεις και η Επιτροπή έπρεπε τουλάχιστον να εξακριβώσει ότι δεν ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία ενισχύσεων.

43 Τέλος, η Ιταλική Κυβέρνηση φρονεί ότι η Επιτροπή έχει δημιουργήσει σύγχυση στην παρούσα υπόθεση, την οποία μάλιστα έχει επιτείνει υποστηρίζοντας, με την αίτηση

που υπέβαλε βάσει του άρθρου 91, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ότι τα χωρία της προσβαλλόμενης αποφάσεως που αφορούν την αναστολή δεν αφορούν παρά μόνο τις υπέρ το δέον καταβαλλόμενες ενισχύσεις.

44 Η Ιταλική Κυβέρνηση εκφράζει την έκπληξή της για την ύπαρξη αυτής της νέας κατηγορίας ενισχύσεων. Υπογραμμίζει ότι, όσον αφορά την υποχρέωση αναστολής των ενισχύσεων, η μόνη κρίσιμη διάκριση είναι η διάκριση μεταξύ νέων και υφισταμένων ενισχύσεων και ότι, αν το γεγονός ότι η ενίσχυση υπερβαίνει ορισμένο μέτρο επηρεάζει την εκτίμηση του συμβατού της με την κοινή αγορά, η εξάρτηση της υποχρεώσεως αναστολής της ενισχύσεως από την εν λόγω υπέρβαση συνιστά πρόδηλη παραβίαση της Συνθήκης, καθόσον η Επιτροπή θα διέθετε έτσι τη διακριτική εξουσία να εκτιμά ποια μέτρα πρέπει να αναστέλλονται.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

45 Από το άρθρο 88 ΕΚ, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, και από τις διατάξεις του κανονισμού 659/1999 προκύπτει ότι, όταν η Επιτροπή λαμβάνει γνώση μέτρου που έχει ήδη εφαρμοστεί και για το οποίο φρονεί, αφού έχει ζητήσει πληροφορίες από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, ότι ενδέχεται να αποτελεί νέα ενίσχυση ή τροποποίηση υφισταμένης ενισχύσεως, για το συμβατό της οποίας με την κοινή αγορά υπάρχουν αμφιβολίες, πρέπει να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ.

46 Όταν το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν αναστέλλει την εκτέλεση του μέτρου, προκειμένου να συμμορφωθεί με την υποχρέωση μη χορηγήσεως νέων ενισχύσεων ή τροποποιημένων υφισταμένων ενισχύσεων πριν δοθεί προς τούτο η άδεια της Επιτροπής ή, ενδεχομένως, του Συμβουλίου, όπως προκύπτει από το άρθρο 88, παράγραφος 3, τελευταία περίοδος, ΕΚ και το άρθρο 3 του κανονισμού 659/1999, η Επιτροπή έχει την ευχέρεια, σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 1, του ίδιου

κανονισμού, αφού δώσει στο κράτος μέλος τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του, να εκδώσει απόφαση με την οποία να απαιτεί από το κράτος αυτό να αναστείλει τη χορήγηση μέχρι την έκδοση τελικής αποφάσεως ως προς το συμβατό της ενισχύσεως. Την ευχέρεια αυτή είχε ήδη η Επιτροπή πριν από την έναρξη της ισχύος του κανονισμού 659/1999 (βλ. απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής, «Boussac», Συλλογή 1990, σ. I-307, σκέψεις 18 έως 20).

47 Η διαταγή αναστολής μπορεί να διατυπωθεί συγχρόνως με την απόφαση κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ [βλ. π.χ. απόφαση 94/220/ΕΚ της Επιτροπής, της 26ης Ιανουαρίου 1994, με την οποία απαιτείται από τη Γαλλία να αναστείλει την καταβολή ενίσχυσης στον όμιλο Bull, η οποία έχει χορηγηθεί κατά παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 107, σ. 61)] ή μετά από την εν λόγω απόφαση [βλ. π.χ. απόφαση 92/35/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 11ης Ιουνίου 1991, με την οποία ζητείται από τη Γαλλική Κυβέρνηση να αναστείλει την εφαρμογή των κατωτέρω περιγραφόμενων ενισχύσεων υπέρ του Pari mutuel urbain (PMU), οι οποίες χορηγήθηκαν κατά παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ (ΕΕ L 14, σ. 35)]. Ανάλογα με τις περιπτώσεις, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος καλείται να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του επί του ενδεχομένου εκδόσεως διαταγής αναστολής είτε πριν από την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ είτε με την απόφαση με την οποία κινείται η εν λόγω διαδικασία είτε μετά από την έκδοση της αποφάσεως αυτής.

48 Αντίθετα, από το άρθρο 88, παράγραφοι 1 και 2, ΕΚ και από τα άρθρα 17 έως 19 του κανονισμού 659/1999 προκύπτει ότι, αν η Επιτροπή φρονεί ότι πρόκειται για υφιστάμενες ενισχύσεις, των οποίων το συμβατό με την κοινή αγορά επιθυμεί να επενεξετάσει, δεν μπορεί να διατάξει το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να αναστείλει τις εν λόγω ενισχύσεις πριν εκδώσει τελική αρνητική απόφαση με την οποία να αναγνωρίζει το ασυμβίβαστό τους με την κοινή αγορά. Το δε κράτος μέλος δεν υπέχει καμία υποχρέωση αναστολής υφισταμένης ενισχύσεως πριν από την έκδοση τέτοιας τελικής αρνητικής αποφάσεως (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Ισπανία κατά Επιτροπής, σκέψη 17, και Ιταλία κατά Επιτροπής, σκέψη 25).

49 Στην προκειμένη υπόθεση, το Δικαστήριο, προκειμένου να αποφανθεί επί της αιτήσεως καταργήσεως της δίκης, καθώς και, αν το κρίνει αναγκαίο, επί του

παραδεκτού της προσφυγής που άσκησε βάσει του άρθρου 230 ΕΚ η Ιταλική Δημοκρατία, πρέπει να εξακριβώσει αν η προσφυγή αυτή έχει αντικείμενο ενόψει του περιεχομένου της προσβαλλομένης αποφάσεως και αν η απόφαση αυτή παράγει έννομα αποτελέσματα.

50 Η προσφυγή που άσκησε η Ιταλική Δημοκρατία κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως βάλλει κατά του τμήματος της αποφάσεως αυτής που ενέχει απόφαση περί της αναστολής των επίμαχων μέτρων, τα οποία η Επιτροπή θεωρεί ως παράνομες νέες ενισχύσεις.

51 Συναφώς, αν μια απόφαση της Επιτροπής περιλαμβάνει τη διαταγή αναστολής μέτρου που ενδέχεται να αποτελεί κρατική ενίσχυση, η προσφυγή που ασκείται κατά της υποχρεώσεως αναστολής που προβλέπει η εν λόγω απόφαση έχει αντικείμενο και η απόφαση αυτή παράγει έννομα αποτελέσματα, καθόσον έχει αμέσως δεσμευτικό χαρακτήρα.

52 Στην προκειμένη υπόθεση, παρά το ότι η διατύπωση ορισμένων παραγράφων του τμήματος της προσβαλλόμενης αποφάσεως που επιγράφεται «Πορίσματα» ενδέχεται να είναι διφορούμενη και παρά το γεγονός ότι η σειρά με την οποία παρουσιάζονται οι παράγραφοι δεν διευκολύνει την κατανόηση, δεν προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση περιλαμβάνει διαταγή αναστολής, όπως είναι η προβλεπόμενη στο άρθρο 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999.

53 Συγκεκριμένα, η Επιτροπή επισημαίνει, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι «επιφυλάσσεται του δικαιώματός της να ζητήσει από την Ιταλία να αναστείλει την καταβολή κάθε ενισχύσεως που υπερβαίνει τις ενισχύσεις που θα ήταν αναγκαίες για την αντιστάθμιση του καθαρού ποσού της προσαυξήσεως του κόστους η οποία οφείλεται στην παροχή υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος» και στη συνέχεια «καλεί» τις ιταλικές αρχές να επιβεβαιώσουν την αναστολή της καταβολής αυτής. Στη συνέχεια η Επιτροπή επισημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι, αν δεν πραγματοποιηθεί η αναστολή αυτή, ενδέχεται να απευθύνει στο κράτος μέλος σχετική διαταγή. Η Επιτροπή προσθέτει τέλος ότι, σε περίπτωση που οι ιταλικές αρχές δεν

συμμορφώνονταν με την απόφαση περί αναστολής των ενισχύσεων, θα μπορούσε να ασκήσει απ' ευθείας προσφυγή στο Δικαστήριο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ.

54 Συναφώς, επισημαίνεται ότι ο όρος «καλεί», τον οποίο χρησιμοποίησε η Επιτροπή για να επιτύχει την εκ μέρους των ιταλικών αρχών αναστολή των επίμαχων μέτρων, δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα και ότι η Επιτροπή αναφέρει ότι επιφυλάσσεται της δυνατότητας να ζητήσει (άρα στο μέλλον) την αναστολή — ή, με άλλη διατύπωση, να απευθύνει σχετική διαταγή — καθώς και, σε περίπτωση μη εκτελέσεως της αποφάσεως αυτής, να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ.

55 Επιβάλλεται εντούτοις να εξακριβωθεί αν η προσβαλλόμενη απόφαση, παρά το ότι δεν περιέχει διαταγή αναστολής, συνεπάγεται εντούτοις έμμεσα ότι οι ιταλικές αρχές είχαν την υποχρέωση να αναστείλουν την εκτέλεση των επίμαχων μέτρων και αν η ίδια η απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ παράγει έννομα αποτελέσματα.

56 Όπως επισήμανε το Δικαστήριο με τις σκέψεις 17 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Ισπανία κατά Επιτροπής και 25 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Ιταλία κατά Επιτροπής, η απόφαση με την οποία γίνεται έναρξη της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ παράγει διαφορετικά αποτελέσματα ανάλογα με το αν η εξεταζόμενη ενίσχυση είναι νέα ενίσχυση ή υφιστάμενη ενίσχυση. Ενώ, στην πρώτη περίπτωση, το κράτος μέλος εμποδίζεται να θέσει σε εφαρμογή το υποβαλλόμενο στην Επιτροπή σχέδιο ενισχύσεως, η απαγόρευση αυτή δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση υφισταμένης ήδη ενισχύσεως.

57 Αν πρόκειται για ενίσχυση της οποίας η καταβολή έχει ήδη αρχίσει και συνεχίζεται και για την οποία το κράτος μέλος φρονεί ότι συνιστά υφιστάμενη ενίσχυση, ο αντίθετος, έστω και προσωρινός, χαρακτηρισμός της ως νέας ενισχύσεως, στον οποίο

καταλήγει η Επιτροπή με την απόφαση κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ σε σχέση με την εν λόγω ενίσχυση παράγει αυτοτελή έννομα αποτελέσματα.

58 Είναι βέβαιο ότι ο χαρακτηρισμός της ενισχύσεως ανταποκρίνεται σε μια αντικειμενική κατάσταση, η οποία δεν εξαρτάται από την αξιολόγηση που έχει γίνει δεκτή κατά το στάδιο της κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Εντούτοις, μια απόφαση όπως αυτή την οποία αφορά η σκέψη 57 της παρούσας αποφάσεως σημαίνει ότι η Επιτροπή δεν προτίθεται να εξετάσει την ενίσχυση στο πλαίσιο του διαρκούς ελέγχου των υφισταμένων καθεστώτων ενισχύσεων, τον οποίο προβλέπουν τα άρθρα 88, παράγραφος 1, ΕΚ και 17 έως 19 του κανονισμού 659/1999. Τούτο σημαίνει ότι η Επιτροπή δεν προτείνει στο οικείο κράτος μέλος, πριν κινήσει τη διαδικασία, τα κατάλληλα μέτρα προσαρμογής της ενισχύσεως στην προοδευτική ανάπτυξη ή στη λειτουργία της κοινής αγοράς, όπως είναι τα προβλεπόμενα στις διατάξεις αυτές, και ότι, κατά την άποψή της, η ενίσχυση χορηγήθηκε και χορηγείται παράνομα, κατά παράβαση του ανασταλτικού αποτελέσματος που έχει έναντι των νέων ενισχύσεων το άρθρο 88, παράγραφος 3, τελευταία περίοδος, ΕΚ.

59 Αυτή η απόφαση κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ σε σχέση με μέτρο του οποίου έχει αρχίσει η εκτέλεση και το οποίο έχει χαρακτηριστεί ως νέα ενίσχυση μεταβάλλει κατ' ανάγκη τη νομική κατάσταση του εν λόγω μέτρου, καθώς και των επιχειρήσεων υπέρ των οποίων έχει ληφθεί, ιδίως όσον αφορά τη συνέχιση της εκτελέσεώς του. Ενώ μέχρι την έκδοση της αποφάσεως αυτής το κράτος μέλος, οι ωφελούμενες επιχειρήσεις και οι λοιποί επιχειρηματίες θεωρούν δικαιολογημένα ότι η εκτέλεση του εν λόγω μέτρου είναι νομότυπη, διότι αποτελεί υφιστάμενη ενίσχυση, μετά την έκδοση της εν λόγω αποφάσεως υφίστανται τουλάχιστον σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη νομιμότητα του εν λόγω μέτρου, λόγω των οποίων το κράτος μέλος, χωρίς να θίγεται η ευχέρειά του να ζητήσει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, πρέπει να αναστείλει την καταβολή, δεδομένου ότι η κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ αποκλείει την άμεση έκδοση αποφάσεως με την οποία να αναγνωρίζεται το συμβατό του μέτρου με την κοινή αγορά και βάσει της οποίας θα μπορούσε να συνεχιστεί νομότυπα η εκτέλεση του εν λόγω μέτρου. Η επίκληση της εν λόγω αποφάσεως θα ήταν επίσης δυνατή ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, τα οποία καλούνται να συναγάγουν όλες τις συνέπειες της παραβάσεως του άρθρου 88, παράγραφος 3, τελευταία περίοδος, ΕΚ. Τέλος, η εν λόγω απόφαση ενδέχεται να οδηγήσει τις επιχειρήσεις υπέρ των οποίων έχει ληφθεί το μέτρο να αρνηθούν, εν πάση περιπτώσει, νέες καταβολές ή να προβλέψουν τα ποσά που θα ήταν αναγκαία για την κάλυψη των ποσών που θα έπρεπε ενδεχομένως να αποδοθούν μεταγενέστερα. Οι επιχειρηματικοί κύκλοι θα λαμβάνουν επίσης υπόψη, όσον αφορά τις σχέσεις τους με τις εταιρίες υπέρ των οποίων έχει θεσπιστεί το μέτρο, την επισφαλή νομική και χρηματοοικονομική κατάστασή τους.

60 Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, στο πλαίσιο αυτό, αντίθετα απ' ό,τι συμβαίνει με τη διαταγή αναστολής που απευθύνεται στο κράτος μέλος και έχει αμέσως δεσμευτικό χαρακτήρα και της οποίας η μη εκτέλεση επιτρέπει στην Επιτροπή να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12 του κανονισμού 659/1999, προκειμένου το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η μη εκτέλεση αυτή αποτελεί παραβίαση της Συνθήκης, η απόφαση κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ σε σχέση με μέτρα των οποίων έχει αρχίσει η εκτέλεση και τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως νέες ενισχύσεις από την Επιτροπή παράγει έννομα αποτελέσματα, των οποίων τις συνέπειες οφείλουν να συναγάγουν το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος και, ενδεχομένως, οι επιχειρηματίες. Εντούτοις, αυτή η διαδικαστικής φύσεως διαφορά δεν μεταβάλλει την έκταση των εννόμων αυτών αποτελεσμάτων.

61 Αντίθετα, όταν η Επιτροπή αποφασίζει να εξετάσει το επίμαχο μέτρο στο πλαίσιο του διαρκούς ελέγχου των υφισταμένων καθεστώτων ενισχύσεων, η νομική κατάσταση δεν μεταβάλλεται μέχρις ότου το οικείο κράτος μέλος αποδεχθεί ενδεχομένως τα προτεινόμενα ως κατάλληλα μέτρα ή εκδοθεί τελική απόφαση από την Επιτροπή.

62 Κατά συνέπεια, όταν η Επιτροπή κινεί τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ σε σχέση με μέτρο του οποίου έχει αρχίσει η εκτέλεση και το οποίο χαρακτηρίζει ως νέα ενίσχυση, ενώ το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος υποστηρίζει ότι αποτελεί υφιστάμενη ενίσχυση, η επιλογή της Επιτροπής παράγει αυτοτελή έννομα αποτελέσματα, ειδικότερα σε σχέση με την αναστολή του εξεταζόμενου μέτρου.

63 Εξάλλου, όπως τόνισε επίσης το Δικαστήριο με τις σκέψεις 21 έως 23 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Ισπανίας κατά Επιτροπής και 27 έως 29 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Ιταλία κατά Επιτροπής, οι αποφάσεις της Επιτροπής που ανήκουν στην ίδια κατηγορία με την προσβαλλόμενη απόφαση δεν αποτελούν απλά προπαρασκευαστικά μέτρα, κατά της ελλείψεως νομιμότητας των οποίων παρέχει επαρκή προστασία η προσφυγή που ασκείται κατά της αποφάσεως με την οποία περατώνεται η διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Ειδικότερα, η ευδοκίμηση της προσφυγής που έχει ασκηθεί κατά της τελικής αποφάσεως της Επιτροπής, με την οποία διαπιστώνεται το ασυμβίβαστο ενός μέτρου με την κοινή

αγορά, δεν καθιστά δυνατή την εξάλειψη των μη δυναμένων να ανατραπούν συνεπειών που θα απέρρεαν από την αναστολή της ενισχύσεως.

64 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η Επιτροπή, κινώντας τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, θεώρησε ότι ήταν αμφίβολο αν τα υπό εξέταση μέτρα αποτελούσαν μη εγκεκριμένες νέες κρατικές ενισχύσεις και κάλεσε τις ιταλικές αρχές να αναστείλουν την καταβολή των ενισχύσεων κατά το μέρος κατά το οποίο υπερέβαιναν το ποσό που ήταν απολύτως αναγκαίο για την αντιστάθμιση του επιπλέον κόστους που οφειλόταν στις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας, ενώ παράλληλα τους υπενθύμισε το ανασταλτικό αποτέλεσμα του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ.

65 Κατά συνέπεια, αντίθετα απ' ό,τι ισχυρίζεται η Επιτροπή, η προσβαλλόμενη απόφαση έχει άμεσες συνέπειες επί της αναστολής των επίμαχων μέτρων και η προσφυγή της Ιταλικής Δημοκρατίας, με την οποία ζητείται η ακύρωση της αποφάσεως αυτής κατά το μέρος κατά το οποίο ενέχει απόφαση περί της αναστολής, δεν είναι άνευ αντικειμένου.

66 Εξάλλου, η Ιταλική Κυβέρνηση, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, αμφισβητεί οπωσδήποτε τον χαρακτηρισμό ορισμένων μέτρων χρηματοδοτήσεως τα οποία αφορά η προσβαλλόμενη απόφαση ως νέων ενισχύσεων, υποστηρίζοντας ότι, ακόμη και αν τα μέτρα αυτά συνιστούσαν ενισχύσεις — επί του ζητήματος αυτού η Ιταλική Κυβέρνηση δεν λαμβάνει καμία θέση — θα ήσαν οπωσδήποτε υφιστάμενες ενισχύσεις. Τα μέτρα αυτά είναι τα μέτρα που απορρέουν από την εκτέλεση της συμβάσεως αναθέσεως δημόσιας υπηρεσίας της 30ής Ιουλίου 1991.

67 Συναφώς επισημαίνεται ότι η Ιταλική Κυβέρνηση, με το δικόγραφο προσφυγής, αφού αναφέρθηκε στις προπαρατεθείσες αποφάσεις Ισπανία κατά Επιτροπής και Ιταλία κατά Επιτροπής, οι οποίες αφορούν το ζήτημα του παραδεκτού προσφυγής περί ακυρώσεως αποφάσεως για την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, όταν ένα κράτος μέλος αμφισβητεί την ορθότητα του χαρακτηρισμού των μέτρων τα οποία αφορά η εν λόγω απόφαση ως νέων ενισχύσεων και

υποστηρίζει ότι πρόκειται για υφιστάμενες ενισχύσεις, εκθέτει ότι, ακόμη και αν οι χρηματοδοτήσεις κατ' εφαρμογήν της συμβάσεως αναθέσεως δημόσιας υπηρεσίας της 30ής Ιουλίου 1991 αποτελούσαν ενισχύσεις, δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως μη κοινοποιηθείσες νέες ενισχύσεις. Με τις παρατηρήσεις που κατέθεσε επί της παρεμπίπτουσας αιτήσεως της Επιτροπής, η Ιταλική Δημοκρατία εμμένει επί της ανωτέρω απόψεως.

68 Κατά συνέπεια, η προσφυγή της Ιταλικής Δημοκρατίας πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή, καθόσον αφορά την ακύρωση του τμήματος της προσβαλλόμενης αποφάσεως το οποίο ενέχει απόφαση περί της αναστολής των χρηματοδοτήσεων που καταβάλλονται κατ' εφαρμογήν της συμβάσεως αναθέσεως δημόσιας υπηρεσίας, της 30ής Ιουλίου 1991, η οποία συνήφθη μεταξύ του ιταλικού Υπουργείου Μεταφορών και του ομίλου Tirrenia.

69 Όσον αφορά τα άλλα μέτρα που, κατά την Επιτροπή, έχουν ληφθεί υπέρ του ομίλου Tirrenia και τα οποία αφορά η απόφαση κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει κυρίως ότι δεν πρόκειται για ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Κατά συνέπεια, για λόγους παρεμφερείς προς αυτούς που παρατίθενται στις σκέψεις 59 και 60 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει επίσης να γίνει δεκτό ότι η προσφυγή είναι παραδεκτή, καθόσον βάλλει κατά του τμήματος της προσβαλλομένης αποφάσεως που αφορά την αναστολή των άλλων αυτών μέτρων.

70 Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί πλήρως η αίτηση που υπέβαλε η Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 91, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

71 Το Δικαστήριο πρέπει να επιφυλαχθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αίτηση που υπέβαλε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων βάσει του άρθρου 91, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και με την οποία ζήτησε από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η δίκη πρέπει να καταργηθεί ή ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη.

2) Η διαδικασία θα συνεχιστεί επί της ουσίας.

3) Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.

Rodríguez Iglesias	Jann	Macken
Colneric	von Bahr	La Pergola
Puissochet	Sevón	Wathelet
Σκουρής	Cunha Rodrigues	

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Οκτωβρίου 2001.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias